

בבא בתרא קלא

עניין: אין לדיין אלא מה שעיניו רואות

רוח חיים אבות פ"א מ"ד

ידוי ביתך בית ועד כו'. יתכן לפרש כי במ"ח דברים שהתורה ניקנית בהם כמבואר לקמן [פיק"ו] א' מהם הוא המחכים את רבותיו ע"י שאלותיו החריפים וממילא רוחא שמעחתא. והנה הלימוד נקרא מלחמה כמ"ש מלחמתה של תורה. איך גם התלמידים לוחמים יקראו. וכמו שאמרו חז"ל [קידושין ל:] לא יבושו וגו' כי ידברו את אויבים בשער. אפי' אב ובנו הרב ותלמידו נעשו אויבים זא"ז ואינם זוים משם כו'. ואסור לו לתלמיד קבל דברי רבו כשיש לו קושיות עליהם. ולפעמים יהי האמת עם התלמיד. וכמו שעץ קטן מדליק את הגדול. וז"ש יהי בית ועד לחכמים והוי מתאבק מלשון ויאבק איש עמו שהוא עני. התאבקות מלחמה כי מלחמת מצוה היא וכן אנו נגד רבותינו הקדושים אשר בארץ. ונשמתם בשמי מרום המחברים המפורסמים. וספריהם אתנו. הנה ע"י הספרים אשר בבתינו בתינו הוא בית ועד לחכמים אלה הוזהרנו ג"כ וניתן לנו רשות להתאבק וללחום בדברי' ולחרץ קשייתם. ולא לישא פני איש רק לאהוב האמת. אבל עכ"ז יוהר בנפשו מלדבר בגאווה וגדול לבב באשר מצא מקום לחלוק וידמה כי גדול הוא כרבי או כמחבר הספר אשר הוא משיג עליו וידע בלבבו כי כמה פעמים לא יבין דבריו וכחנתו. ולכן יהיה אך בעניה יתירה. באמרו אם איני כדאי אך תורה היא וכו'. וז"ש הוי מתאבק כנ"ל. אך בתנאי בעפר רגליהם ר"ל בענוה והכנעה ולדון לפנייהם בקרקע :

רמח"ל אדיר במרום עמ' קסז

והנה מקום קבלת הקול כבר אמרתי שהוא באוזן, וקבלת הראיה היא בעין. ויש מלאכים הנקראים עיני ה', שפעולתם הוא להעמיד הדברים תחת העינים, כי כך הסדר: לכל מאור צריך משרתים להוציא פעולתו למעשה. והנה הקטרוג כמו כן עולה מן הס"א ב' בחינות: א' בסוד האוזן, ב' בסוד העין. כי באמת מן החטא עצמו נעשה קטיגור ועומד להראות בסוד הראיה, והוא סוד: החמס קם למטה רשע (יחזקאל ז, יא). אך על זה הענין אמרו: אין לדיין אלא מה שעיניו רואות (ב"ב קלא.), כי כיון שאי אפשר לשום מציאות לימצא אלא בכח חכמה שהיא הראיה, על כן גם הפגם לא נקבע להיות פגם אלא בראיה, ולכן צריך להמתין לראיה. ולפעמים שאין החטא מגיע עד זאת הבחינה, אף על פי שהוא בבחינת שמיעה, ויכול להיות כפרה ותיקון. אמנם כיון שצריכים אלה

חוט המשולש לר"ח מוולוז'ין ס"ס ט'

והמליץ לו ריע כח"ר אליו קראתי טעם. אמנם בתורה דכתיב זה אמת בלא בלתי אל האמת טעינו. וקרא נמי לקדמי' כדכתיב האמת והשלום אהבו. ואם כח"ר מפני השלום איננו בל לידי מדה זו לספור דברי מו"ר הכה"ג ל"י. הלא אני הקטן שמעתי את הכה"ג ל"י בהיותו במדינתו. ומחייבני בכבודו ומוראו כמורא שמים על אמת כמה וכמה. אבל אני שומר פי האלמוד הקדוש שארנו בדרך הזה בפרק יש טהלין (דף קל ע"ב) דח"ל רבא לר"פ ולר"ה דר"י דר"ב יושע תלמיד' כי אחי פיסקא דדינא דידי לקמייתו זמיתי ב' פירכא כו' עד אין לדיין אלא מה שעיניו רואות. ואם דינא דידן אחי לקמאי לדין אס יש לסמוך על ספק דלא בעל. ועיני לא ראו את הספק הזה כלל. וחלם [אס] הייתי בסנהדרין כייתי דן בחזק ע"פ כך חזקה בדרך איש ואשה לבעל. יאמר נא ירא ה' כיחנן לי לסמוך על פסקא דדינא דמו"ר דחזינא ביה פירכא טובא. ואלא אחינא קמיה דמו"ר ושלחתי דברי גם אליו לדון לפניו. ואני הרוואה שלא כוננו דברי לפניו כלל. וגם לפני כח"ר דנתי וגם אוחזיו לא ראיתי את ראיותיו ואם לאלי שניתי סבינו לי והאירו נא את עיני לבסין ולסודות כהלכה. וערס ישיבני מדעתי איך הוצא לי לדרך לספק מילתא דלא ס"ל כלל להסתפק בזה. וכבר הוזכרתי בזה מפי מורי קדוש ישראל רבינו הגדול האלון החסיד מוהר"א כ"ע מווילנא. שלא לישא פנים בסוראס כו'. ולאפ"כ מעודי זמיתי ואירא מלקבוע הלכה עפ"י דעתי הטניה ותלושה. וכן בעוד היה על ארצנו שמו של רבינו הגדול הג"ל. לפעמים זכיתי להשיג דברי לפניו וזהו מנהיג לי שמתחיל. ואחר ששקטה שמו של אותו נדיק לית לי רבה במחא ואל מי מקדושים אפסה. אחי ישים נא עיניו ולבו לב חכם כ"כ על דברי מכתבי הראשון ועטמו חרצני להשיבני גם עתה הפעם בדברי טעם. ומגברא דאית ליה בעינא. ולהשונח כח"ר אלפס להראות לי בדרך הישר. כי זו חפצתי. ואחרי קידש כו' כנפשו